

Kuch

Arie Molenkamp

Ik kan me niet herinneren of ik die ochtend ook heel zenuwachtig was. Wel voel ik nog de spanning tijdens de weg terug naar huis. Normaal voerde die tocht langs de steeg van de familie Spijker¹. Ik koos bewust voor een andere, zelfs kortere, weg. Als bedeesd kind wist ik al eerder het afweergeschut, op het plein bij de verffabriek, achterlangs te passeren; een smalle doorgang naast de houtzagerij. Doorgaans stuitte je daar op de bemanning van het geschut; maar in deze vroegte was er geen soldaat te bekennen. Behoedzaam, maar zo snel mogelijk, liep ik langs de versperringen; wetende dat ik, met een buit onder mijn hemd, van Duitsers minder had te vrezen dan van jongens uit de buurt.

Ik moet het koud hebben gehad. Het was november of december en het vroom die winter bitter. Mogelijk moet ik toen wel de behaaglijke warmte hebben gevoeld van het kleenood dat ik stevig tegen mijn lijf hield gedrukt. Wel weet ik nog dat er iets met mijn voeten was; bij mijn actie had ik die, door het liggend schuiven over de keien, wat verwond. Het zorgde voor ongemak bij het lopen; pijn deed het niet; mijn blote voeten waren daarvoor te veel versteend.

Twee straten verder bereikte ik hollend het pad tussen de huizenrijen van de Jan Steenstraat en de Frans Halsstraat. Een smalle doorgang waarvan je de bewoners nauwelijks kende; wel voelde je als kind instinctief aan op wie je kon rekenen en wie je maar beter kon mijden. Aan het eind van dat achterpad liep mijn missie ten einde. Via het tuinhekje van de burens klopte ik beleefd op de achterdeur van mijn opdrachtgever. Tenslotte was het onze alleraardigste, zorgzame buurvrouw Lijsje² die mij tot mijn bijzondere actie had aangezet. Een reddende engel aan wie mijn twee broers en ik tijdelijk waren toevertrouwd. Mijn jongste broer Karel, zes maanden oud, was door de burens in huis opgenomen en werd door hen verzorgd. Met mijn andere broer Evert, 4 jaar oud, voerde ik, onder de vleugels van Lijsje, min of meer een eigen huishouding. Mijn ouders waren er niet; dat was wat ik wist. Naar later bleek was mijn moeder, per fiets, naar Noord-Nederland vertrokken. De terugweg uit Meppel zou zij, haar fiets beladen met suikerbieten, 's nachts, te voet afleggen.

Mijn huishoudelijke taak had niet veel om het lijf. Eten was er niet en zo lang je in bed bleef liggen hoefde de kachel niet te worden aangemaakt. Wie daarvoor wel de zorg droeg kan ik me niet herinneren. Wel weet ik dat ik vaak uit de schuur twee turven moest halen. Voor noodzakelijke zorg, warmte en bescherming konden we ongetwijfeld bij de burens terecht.

Voor het nodige vertier bij het mij opgedragen spelen met mijn broertje gebruikte ik de, van wieltjes voorziene, kinderstoel. Die stoel kon zodanig worden uitgeklat dat die werd getransformeerd in een rijdend voertuigje. Dat was al het speelgoed; ik wist niet beter; ik verlangde ook niet naar meer.

Hoewel, later koesterde ik enige jaloezie naar neefje Klaas; die voerde immers het bevel over een heus legertje aan geveerde, tinnen soldaatjes; mogelijk verband houdend met het feit dat zijn vader, mijn oom dus, gediend had bij het Garderegiment

¹ Namen zijn gefingeerd; behalve "Lijsje".

² Lijsje is afgeleid van Lisa. Lisa is een meisjesnaam die een verkorte vorm is van de Hebreeuwse naam Elisabeth. De betekenis hiervan is "God heft gezworen, God is mijn eed, God is degene bij wie ik zweer". Het is ook mogelijk dat Lisa is afgeleid van Elisa.

Grenadiers³.

Maar niet getreurd; wat deed ik ook binnen? Het credo was immers om, zo vlak na de bevrijding, naar buiten te trekken; de vrijheid tegemoet. Het arsenaal aan speelgoed van mij en mijn buurvriendjes nam daarmee grootse vormen aan. Blindgangers, opgegraven brandbare films, materiaal uit loopgraven en stapels zeekaak- en melkpoederblikken. Met dat laatste materiaal, stevig aaneengeregen tot een vlot, peddelden we in de verboden tankgracht. Met de overige spullen trokken wij ten strijde; inktzwarte rookwolken trokken over het dorp...

Maar terug naar de uitvoering van mijn barre opdracht op die koude winterochtend. Over de aanzet tot mijn veldtocht weet ik niets meer. Ongetwijfeld zal Lijsje mij hebben verteld dat er ook goede Duitsers waren. Mogelijk had ze over een voorval gehoord dat de aanblik van een blootvoetig, haveloos gekleed, mager scharminkel sommige Duitsers tot mededogen kon aanzetten....

Voor mijn gevoel heb ik heel lang in de kou gespannen zitten wachten op de dingen die komen zouden; verdekt opgesteld in een soort nis tussen de werkplaats van de fietsenmaker en de winkel van fotograaf Van Noort. Daarvandaan had ik, en daar was het natuurlijk om te doen, vrij uitzicht op de achteruitgang van bakkerij Nederpelt. De spanning liep bij mij ongetwijfeld hoog op toen gebeurde waar ik naar uitkeek; een truck van het Duitse leger reed vanuit de richting van café De Roskam langzaam achteruit de smalle straat in. En, ja hoor, de truck stopte ter hoogte van de inmiddels wijd openstaande deuren van Bakkerij Nederpelt.

Ik weet alleen nog dat ik languit onder de truck lag, hoe eenvoudig was het wel niet. Het scenario klopte; de soldaat die uit de bakkerij kwam om zijn manden met brood in de truck te laden, liet een kuch⁴ vallen...

Ik hoefde die maar te pakken en de benen te nemen...

³ Nu "Garderegiment Grenadiers en Jagers".

⁴ "Rats, kuch en bonen; dat is het soldatendiner"; uit een Soldatenlied (Lou Bandy). Rats staat voor kliekjes.